

Przeczytaj fragmenty Konstytucji 3 maja i odpowiedz na pytania.

3 Maja 1791

Ustawa Rządowa

W imię Boga, w Trójcy Świętej jedynego.

Stanisław August z Bożej łaski i woli Narodu Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski, wraz ze Stanami Skonfederowanymi, w liczbie podwójnej naród polski reprezentującymi.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia konstytucji narodowej jedynie zawisł [...], dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny naszej i jej granic z największą stałością ducha, niniejszą konstytucję uchwalamy i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopóki by naród w czasie prawem przepisany, wyraźną wolą swoją nie uznał potrzeby odmienienia w niej jakiego artykułu. Do której to konstytucji dalsze ustawy sejmu terazniejszego we wszystkim stosować się mają.

I. RELIGIA PANUJĄCA.

Religią narodową panującą jest i będzie wiara święta rzymska katolicka ze wszystkimi jej prawami. Że zaś taż sama wiara święta przykazuje nam kochać bliźnich naszych, przeto wszystkim ludziom jakiegokolwiek bądź wyznania, pokój w wierze i opiekę rządową winniśmy i dlatego wszelkich obrządków i religii wolność w krajach polskich, podług ustaw krajowych warujemy.

II. SZLACHTA ZIEMIANYE.

Szanując pamięć przodków naszych jako fundatorów rządu wolnego, stanowi szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy pierwszeństwa w życiu prywatnym i publicznym najuroczyściej zapewniamy. [...] Godność stanu szlacheckiemu w Polsce za równą wszelkim stopniom szlactwa gdziekolwiek używanym przyznajemy. Wszystką szlachtę równymi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o urzędy i o sprawowanie posług ojczyźnie, honor, sławę, pożytek przynoszących, ale oraz co do równego używania przywilejów i prerogatyw stanowi szlacheckiemu służących. Nade wszystko zaś prawa bezpieczeństwa osobistego i wolności osobistej, własności gruntowych i ruchomej tak, jak od wieków każdemu służyły, świątobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy i zachowujemy). Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności i niniejszej konstytucji uznajemy. Każdego szlachcica cnotcie, obywatelstwu i honorowi jej świętość do szanowania, jej trwałość do strzeżenia poruczamy jako jedyną twierdzę Ojczyzny i swobód naszych.

III. MIASTA I MIESZCZANIE.

Prawo na terazniejszym Sejmie zapadłe pod tytułem Miasta Nasze Królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitej w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej konstytucji deklarujemy, jako prawo wolnej szlachcie polskiej, dla bezpieczeństwa ich swobód i całości wspólnej Ojczyzny nową, prawdziwą i skuteczną dające siłę.

IV. CHŁOPI WŁOŚCIANIE.

Lud rolniczy, z pod którego ręki płynie najobfitsze bogactw krajowych źródło, który najliczniejszą w narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejszą kraju siłę [...], pod opiekę prawa i rządu krajowego przyjmujemy, stanowiąc: iż odtąd jakiebykolwiek swobody, nadania, lub umowy dziedzice z włościanami dóbr swoich autentycznie ułożyli [...], będą stanowić wspólny i wzajemny obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunków i opisu zawartego w takowych nadaniach i umowach, pod opiekę rządu krajowego podpadający. [...] ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi tak nowo przybywających, jako i tych, którzy by, pierwiej z kraju oddaliwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece, iż każdy człowiek do państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego jak i gdzie chce, wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboczną lub czynsze, jak i dopóki się umówi, wolny jest osiadać w mieście lub na wsiach, wolny

jest mieszkać w Polsce, lub do kraju, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadość obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął.

V. RZĄD, CZYLI OZNACZENIE WŁADZ PUBLICZNYCH.

Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu. Aby więc całość państw, wolność obywatelską i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawały, trzy władze rząd narodu polskiego składać powinny i z woli prawa niniejszego na zawsze składać będą, to jest: władza prawodawcza w Stanach zgromadzonych, władza najwyższa wykonawcza w królu i Straży, i władza sądownicza w jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.

VI. SEJM, CZYLI WŁADZA PRAWODAWCZA.

Sejm czyli stany zgromadzone na dwie izby dzielić się będą, na izbę poselską i na izbę senatorską pod prezydencją króla. [...]

Jako zaś prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich i naród wyręcza się w tej mierze przez reprezentantów, czyli posłów swoich dobrowolnie wybranych, przeto stanowimy, iż posłowie na sejmikach obrani w prawodawstwie i ogólnych narodu potrzebach podług niniejszej Konstytucji uważani być mają, jako reprezentanci całego narodu, będąc składem ufności powszechnej.

Wszystko i wszędzie większością głosów decydowaniem być powinno. Przeto liberum veto, konfederacje wszelakiego gatunku i sejmy konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne, rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosimy.

VII. KRÓL. WŁADZA WYKONAWCZA.

Żaden rząd najdoskonalszy bez dzielnej władzy wykonawczej stać nie może. [...] Zawarowawszy przeto wolnemu narodowi polskiemu władzę praw sobie stanowienia i moc baczności nad wszelką wykonawczą władzą oraz wybierania urzędników do magistratur, władzę najwyższego wykonywania praw królowi w radzie jego oddajemy, która to rada Strażą Praw zwać się będzie.

Tron polski elekcyjnym przez familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy. [...] Stanowimy przeto, iż po życiu, jakiego nam dobroć Boska pozwoli, elektor dzisiejszy saski w Polsce królować będzie.

Dynastyja przyszlých królów polskich zacznie się na osobie Fryderyka Augusta, dzisiejszego elektora saskiego. Najstarszy syn króla panującego po ojcu na tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy elektor saski nie miał potomstwa płci męskiej, tedy mąż przez elektora za zgodą stanów zgromadzonych córce jego dobrany zaczynać ma linią następstwa w płci męskiej do tronu polskiego. [...] Każdy król wstępując na tron, wykona przysięgę Bogu i narodowi na zachowanie Konstytucyi niniejszej, na pacta conventa, które ułożone będą z dzisiejszym elektorem saskim jako przeznaczonym do tronu i które, tak jak dawne, wiązać go będą. Osoba króla jest święta i bezpieczna od wszystkiego. Nic sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi narodowi być nie może. Nie samowładcą, ale ojcem i głową narodu być powinien i tym go prawo i Konstytucya niniejsza być uznaje i deklaruje. Dochody, tak jak będą w paktach konwentach opisane i prerogatywy tronowi właściwe, niniejszą Konstytucją dla przyszłego elekta zawarowane, tkniętymi być nie będą mogły.

Do króla rozrządzenie najwyższe siłami zbrojnemi krajowemi w czasie wojny i nominowanie komendantów wojska należeć będzie z wolną atoli ich odmianą za wolą narodu. Patentować oficyjerów i mianować urzędniki podług prawa niższego opisu, nominować biskupów i senatorów podług opisu tegoż prawa oraz ministrów, jako urzędników pierwszych władzy wykonawczej jego będzie obowiązkiem.

VIII. WŁADZA SĄDOWNICZA.

Władza sądownicza nie może być wykonywana ani przez władze prawodawczą, ani przez króla, lecz przez magistratury na ten koniec ustanowione i wybierane. Powinna zaś być tak do miejsc przywiązana, żeby każdy człowiek bliską dla siebie znalazł sprawiedliwość, żeby przestępny widział wszędzie groźną nad sobą rękę krajowego rządu.

1. Co oznacza zwrot „z Bożej łaski i woli Narodu” w preambule Konstytucji 3 maja?

.....
.....
.....

2. Konstytucja ustanowiła religię panującą. Jak miała wyglądać sytuacja osób niebędących katolikami?

.....
.....
.....

3. Jakie zmiany wprowadziła Konstytucja 3 maja w sprawie mieszczan, a jakie w sprawie chłopów?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Czy pamiętasz, który oświeceniowy myśliciel zaproponował trójpodział władzy? Czy konstytucja nawiązuje do tej zasady? Jak miał wyglądać podział władzy w świetle Konstytucji 3 maja? Kto miał ją sprawować?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Co to były „prawa kardynalne narodu polskiego” i jak odniosła się do nich Konstytucja 3 maja?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Czy zgodzisz się z twierdzeniem: Konstytucja 3 maja przyniosła Rzeczypospolitej więcej szkody niż pożytku (zniszczyła ustrój demokracji szlacheckiej, nie dając w zamian nic konstruktywnego, doprowadziła do głębokiego kryzysu politycznego i przesądziła o upadku państwa) i byłoby lepiej, gdyby jej w ogóle nie uchwalono. Uzasadnij swoje stanowisko.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....